

OLIMPIADA NAȚIONALĂ LECTURA CA ABILITATE DE VIAȚĂ
Etapa națională
29 aprilie 2023
Nivelul 2 – clasele a VII-a și a VIII-a

Înainte de a răspunde la cerințele formulate, citește cu atenție precizările de mai jos.

- Toate subiectele sunt obligatorii.
- În cazul subiectelor care presupun încadrarea într-o limită de rânduri, vei numerota fiecare rând pe care îl vei scrie.
- În cazul cerințelor în care limita maximă de rânduri este precizată, nu se vor lua în considerare rândurile excedentare.
- Timpul de lucru este de trei ore.

Citește cu atenție fiecare text, apoi cerințele și răspunde la fiecare dintre acestea.

SUBIECTUL I

(30 de puncte)

DIVERGENT

de Veronica Roth

CAPITOLUL UNU

Există o singură oglindă în casa mea. E în spatele unui panou glisant, pe coridorul de la etaj. Regulile facțiunii¹ mele îmi permit să stau în fața ei în fiecare a doua zi din fiecare a treia lună, ziua în care mama îmi taie părul. [...]

Remarc cât arată de calmă și cât este de concentrată. E foarte bine exersată în arta uitării de sine. Despre mine n-aș putea să spun același lucru.

Îmi privesc pe furiș imaginea reflectată, într-o clipă în care ea nu e atentă: nu de dragul vanității, ci din curiozitate. Multe lucruri se pot întâmpla cu înfățișarea cuiva în decurs de trei luni. În oglindă, văd o față îngustă, ochi mari și rotunzi, și un nas lung și subțire: încă arăt a fetișcană, deși cândva, în ultimele trei luni, am împlinit șaisprezece ani. Celelalte facțiuni sărbătoresc zilele de naștere, dar noi nu. Se consideră că e o dovadă de slăbiciune.

— Gata, îmi zice, după ce-mi fixează cocul cu un ac de păr.

Îmi întâlnește privirea în oglindă. E prea târziu să întorc ochii, dar în loc să mă certe, zâmbește spre imaginea mea reflectată. Mă încrunt un pic. De ce nu mă mustră pentru că mă zgâiesc la mine însămi?

— Așadar, astăzi e ziua, îmi zice.

— Da, răspund.

— Ești emoționată?

Mă privesc în ochi pentru o clipă. Azi e ziua testului de aptitudini care-mi va arăta căreia dintre cele cinci facțiuni îi aparțin. Iar mâine, în Ceremonia Alegerii, mă voi hotărî asupra unei facțiuni. Îmi voi hotărî tot restul vieții; voi hotărî dacă rămân cu familia mea sau o părăsesc.

— Nu, zic. Testele nu trebuie să ne schimbe opțiunile.

— Corect, răspunde ea, zâmbind. Hai să ne luăm micul dejun. [...]

* * *

În autobuz duhnește a gaze de eșapament. Ori de câte ori nimerește peste un petic de pavaj neregulat, mă zgâlțâie într-o parte și-n alta, chiar dacă mă țin cu mâna de scaun ca să rămân pe loc.

Fratele meu mai mare, Caleb, stă în picioare pe interval, ținându-se de bara de deasupra capului ca să-și păstreze echilibrul. Noi doi nu semănăm. El are părul închis la culoare, ca tata, și nasul coroiat, ochii verzi și gropițe în obraji, ca mama. Când era mai mic, seria aceasta de trăsături părea ciudată, dar acum i se potrivește. Dacă n-ar fi făcut parte din Abnegație, sunt convinsă că fetele de la școală s-ar fi zgâit la el.

A moștenit de la mama și talentul pentru altruism. I-a oferit locul unui bărbat ursuz din facțiunea Candoare, fără să stea pe gânduri.

Bărbatul din Candoare e îmbrăcat într-un costum negru, cu cravată albă: uniforma standard a celor din Candoare. Facțiunea lor prețuiește sinceritatea și privește adevărul în alb și negru, așa că exact asta îmbracă.

Spațiile dintre clădiri se îngustează, iar drumul devine mai lin, pe măsură ce ne apropiem de centrul orașului. Clădirea numită odinioară Turnul Sears – noi obișnuim să-i spunem Butucul – răsare din ceață, ca un pilastru² negru profilat pe cer. Autobuzul trece pe sub liniile ferate supraterrane. N-am fost niciodată cu trenul, deși circulă în permanență și liniile sunt pretutindeni. Numai Neînfricații merg cu trenul. [...]

¹ *facțiune* – grup de persoane unite pe baza unor interese comune

² *pilastru* – stâlp paralelipipedic

Autobuzul se oprește în fața școlii; mă ridic, trecând grăbită pe lângă bărbatul din Candoare. Mă împiedic de pantofii acestuia și mă prind de brațul lui Caleb. Pantalonii mei largi sunt și prea lungi; și, oricum, niciodată n-am fost prea grațioasă.

Clădirea Nivelurilor Superioare este cea mai veche dintre cele trei școli din oraș: Nivelurile Inferioare, Nivelurile Medii și Nivelurile Superioare. Ca toate celelalte clădiri din jur, e construită din sticlă și oțel. În fața ei tronează o statuie mare din metal, pe care se cațără Neînfricații după ore, provocându-se reciproc care urcă mai sus. Anul trecut l-am văzut pe unul căzând și rupându-și piciorul. Eu am fost cea care a dat fuga s-o aducă pe asistentă.

— Testul de aptitudini e azi, spun.

Caleb e mai mare decât mine cu mai puțin de un an, așa că la școală suntem în același an de studiu.

Îmi face un semn de încuviințare cu capul, în timp ce intrăm prin față. Mușchii mi se încordează încă din clipa în care pătrundem în clădire. Atmosfera pare flămândă, ca și cum fiecare dintre cei de șaisprezece ani ar încerca să devoreze cât mai mult posibil din ultima sa zi. E foarte probabil ca noi să nu mai mergem pe coridoarele acestea după Ceremonia Alegerii: de îndată ce ne exprimăm opțiunea, noile noastre facțiuni vor răspunde de desăvârșirea educației noastre.

Astăzi, orele ne sunt înjumătățite, astfel încât să le parcurgem pe toate înaintea testului de aptitudini, care va avea loc după pauza de prânz. Pulsul deja mi s-a accelerat.

— Nu te neliniștește chiar deloc ce-or să-ți spună? îl întreb pe Caleb.

Ne oprim la bifurcarea coridoarelor, unde el va porni într-o direcție, spre clasa pentru Matematică Avansată, iar eu în alta, spre Istoria Facțiunilor.

— Dar pe tine? mă întrebă, ridicând o sprânceană.

Aș putea să-i spun că-mi făceam griji de săptămâni întregi cu privire la ce avea să-mi spună testul de aptitudini: Abnegație, Candoare, Erudiție, Prietenie, sau Neînfricare?

În loc de asta, zâmbesc și-i răspund:

— Nu tocmai.

El îmi răspunde la zâmbet.

— Atunci... să ai o zi bună.

Mă îndrept spre clasa pentru Istoria Facțiunilor, mușcându-mi buza inferioară. Nu mi-a răspuns la întrebare.

Coridoarele sunt ticsite, deși lumina care pătrunde prin ferestre creează iluzia de spațiu. Este unul dintre puținele locuri în care facțiunile se amestecă, la vârsta noastră. Astăzi, mulțimea e alimentată de un nou soi de energie, delirul ultimei zile. [...] Mă întorc cu spatele spre fereastră și-mi croiesc drum prin îmbulzeală spre sala de clasă pentru Istoria Facțiunilor.

CAPITOLUL DOI

Testele încep după pauza de prânz. Stăm la mesele lungi din cantină, iar organizatorii testelor strigă câte zece nume odată, pentru fiecare sală în care se desfășoară testarea. Eu stau lângă Caleb și vizavi de vecina noastră, Susan.

Tatăl lui Susan își face meseria călătorind prin tot orașul, așa că are mașină și o aduce și-o ia de la școală în fiecare zi. S-a oferit să ne ia și pe noi, însă, cum spune Caleb, noi preferăm să plecăm mai târziu și nu vrem să-i creăm neplăceri.

Sigur că nu.

Organizatorii testelor sunt, în majoritatea lor, voluntari din facțiunea Abnegație, cu toate că e și un Erudit într-una dintre sălile pentru testare, și un Neînfricat în alta, ca să ne testeze pe noi, cei din Abnegație, fiindcă regulamentul prevede ca noi să nu putem fi testați de cineva din propria noastră facțiune. Tot regulamentul spune că n-avem voie să ne pregătim nicicum pentru test, așa că nu știm la ce să ne așteptăm.

Privirea mi se abate de la Susan spre mesele Neînfricaților, din cealaltă parte a sălii. Râd, strigă și joacă un joc de cărți. La o altă serie de mese, Erudiții trăncănesc despre cărți și ziare, într-o permanentă căutare a cunoașterii.

Mai multe fete din Prietenie, îmbrăcate în galben și roșu, stau într-un cerc pe podeaua cantinei, jucând ceva care implică bătăi din palme și intonarea unui cântecel ritmat. La fiecare câteva minute aud dinspre ele un cor de râsete, când mai elimină pe câte cineva, care trebuie să se așeze în centrul cercului. La masa de lângă ele, băieții din Candoare gesticulează larg cu mâinile. Par să discute în contradictoriu despre ceva, însă nu poate fi un subiect serios, fiindcă unii dintre ei își păstrează încă zâmbetele pe fețe.

Noi, cei de la masa Abnegației, așteptăm în tăcere. Uzanțele facțiunii dictează până și comportamentul inactiv, înlăturând preferințele individuale. Mă îndoiesc că toți Erudiții își doresc să învețe în permanență sau că oricine din Candoare savurează o polemică însuflețită, însă nimeni nu poate să sfideze normele propriei facțiuni, mai mult decât aș putea eu.

Numele lui Caleb e strigat pentru următorul grup. El pornește încrezător spre ieșire. N-am nevoie să-i urez succes sau să-l asigur că n-are de ce să fie emoționat. Își cunoaște locul și, din câte știu, și l-a cunoscut dintotdeauna. Cea mai veche amintire a mea despre el e de când aveam patru ani. Atunci, m-a certat pentru că nu i-am dat coarda pentru sărit unei fete care nu avea cu ce să se joace. Acum nu mă mai dădăcește, dar privirea aceea dezaprobată mi-a rămas vie în memorie.

Am încercat să-i explic că instinctele mele nu sunt la fel ca ale lui – nici prin minte nu mi-ar fi trecut să-i cedez locul, în autobuz, bărbatului din Candoare – însă el nu vrea să înțeleagă. „Fă doar ce trebuie să faci”, îmi spune mereu. Pentru el, e atât de simplu. Ar trebui să fie și pentru mine.

Simt cum mi se strânge stomacul. Închid ochii și-i țin așa în următoarele zece minute, până când reapare Caleb și se așază la locul lui.

E alb la față ca varul. Își freacă palmele de picioare, așa cum fac eu când vreau să-mi șterg transpirația, iar când le ridică la loc, observ că degetele îi tremură. Deschid gura să-l întreb ceva, însă cuvintele nu vor să iasă. Nu mi-e permis să-l întreb ce rezultat a obținut, și nici lui să-mi spună.

Un voluntar din Abnegație anunță următoarea serie de nume. Doi Neînfricați, doi Erudiți, doi din Prietenie, doi din Candoare, și la urmă:

— Din Abnegație, Susan Black și Beatrice Prior. [...]

Susan îmi zâmbeste emoționată în timp ce pătrunde în camera 5, iar eu în camera 6, unde mă așteaptă o femeie din facțiunea Neînfricaților. [...]

Oglinzile acoperă în întregime pereții interiori. Îmi văd imaginea reflectată din toate unghiurile: materialul cenușiu mascându-mi forma spatelui, a gâtului meu lung, a degetelor noduroase, înroșite de năvala sângelui. Tavanul strălucește de o lumină albă. În centrul încăperii este un scaun înclinat, ca la dentist, cu o mașinărie alături. Arată ca un loc în care se petrec lucruri cumplite.

— Nu te îngrijora, zice femeia, nu-ți face rău.

Are părul negru și drept, însă la lumină constat că are șuvițe cărunte.

— Stai jos și fă-te comodă, mă îndeamnă ea. Eu mă numesc Tori.

Mă așez neîndemânatică pe scaun și-l las pe spate, punându-mi capul pe rezemătoare. Lumina îmi rănește pupilele. Tori își face de lucru cu mașinăria din dreapta mea. Încerc să mă concentrez asupra ei, și nu a firelor pe care le ține în mână. [...]

Se postează, în picioare, în spatele meu. Strâng atât de tare brațele scaunului, încât roșeața îmi dispare din articulațiile degetelor. Trage firele spre ea, le atașează de mine, de ea, de mașinăria de alături. Apoi, îmi înmânează un flacon cu un lichid limpede.

— Bea, îmi zice.

— Ce e? întreb, simțindu-mi gâtul umflat. Înghit cu greu. Ce-o să se-ntâmple?

— Nu pot să-ți spun. Ai doar încredere în mine.

Dau afară aerul din plămâni și-mi răstorn în gură conținutul fiolei. Mi se închid ochii. [...]

CAPITOLUL TREI

Mă trezesc cu palmele asudate și un junghi de vinovăție în piept. Stau întinsă pe scaun, în încăperea cu oglinzi. Când îmi aplec capul pe spate, o văd pe Tori, cu buzele strânse, demontând electrozii de pe frunțile amândurora. O aștept să spună ceva despre test – că s-a sfârșit, sau că m-am descurcat bine, deși cum aș fi putut să am un rezultat prost la un astfel de test? – însă ea nu zice nimic, ci doar îmi dezlipește firele de pe frunte.

Mă aplec în față și-mi șterg palmele de pantalonii mei largi. Trebuie să fi făcut ceva greșit, chiar dacă totul nu s-a întâmplat decât în mintea mea. [...]

Pe măsură ce trece timpul, sunt tot mai agitată. Mă văd nevoită să-mi șterg palmele la fiecare câteva secunde, fiindcă se tot adună transpirația... sau poate pentru că mă face să mă simt mai calmă. Dacă mi s-o spune că nu sunt potrivită pentru niciuna dintre facțiuni? M-aș vedea obligată să trăiesc pe străzi, cu cei lăsați în afara facțiunilor. Traiul în afara facțiunilor nu înseamnă doar viața în sărăcie și lipsită de confort; e o existență ruptă de societate, separată de cel mai important lucru în viață: comunitatea.

Mama mi-a spus odată că nu putem supraviețui în mod izolat, și chiar dacă ne-ar fi posibil, nu ne-am dori-o. Fără o facțiune, n-am mai avea un scop în viață, nici rațiunea de a trăi.

Scutur din cap. Nu se poate să gândesc astfel. Trebuie să-mi păstrez calmul. [...]

— Beatrice, rezultatele tale au fost neconcludente, îmi spune. Din principiu, fiecare etapă a simulării elimină una sau mai multe dintre facțiuni, însă în cazul tău, n-au fost înlăturate decât două. [...]

— Stați, o întrerup eu. Prin urmare, n-aveți habar care mi-ar fi aptitudinile?

— Da și nu. Concluzia mea, îmi explică Tori, este că demonstrezi înclinații egale față de Abnegație, Neînfricare și Erudiție. Cel care obține astfel de rezultate este...

Privește peste umăr, de parcă s-ar aștepta să apară cineva în spatele ei.

— ... este numit... *Divergent*.

Traducere din limba engleză de Adrian Deliu

A. (2 puncte: 0,5 puncte pentru fiecare răspuns corect)

Scrie, pe foaia de concurs, litera corespunzătoare răspunsului corect.

1. Fratele lui Beatrice face parte din facțiunea:

- a. Abnegație.
- b. Candoare.
- c. Erudiție.
- d. Prietenie.

2. Susan Black se deplasează spre școală cu:

- a. autobuzul.
- b. autoturismul.
- c. pe jos.
- d. cu trenul.

3. Ținuta vestimentară a membrilor facțiunii Prietenie este colorată în:

- a. alb și negru.
- b. alb și roșu.
- c. galben și negru.
- d. galben și roșu.

4. Testul lui Beatrice evidențiază faptul că fata nu are deloc înclinații spre:

- a. Abnegație și Erudiție.
- b. Abnegație și Neînfricare.
- c. Erudiție și Prietenie.
- d. Prietenie și Candoare.

B. (4 puncte: 0,5 puncte pentru fiecare idee plasată corect)

Stabilește ordinea logică și temporală a următoarelor idei din text, apoi notează pe foaia de concurs doar cifrele corespunzătoare acestora, într-o casetă similară celei de mai jos.

--	--	--	--	--	--	--	--

- 1. Beatrice află de la Tori rezultatul testului.
- 2. Beatrice observă lumina puternică din tavan.
- 3. Beatrice participă alături de mama ei la ritualul trimestrial.
- 4. Caleb se îndreaptă spre ieșirea din cantină.
- 5. Cei doi frați intră împreună în clădirea școlii.
- 6. Elevii așteaptă în cantină să fie strigați pentru testare.
- 7. Fratele lui Beatrice îi oferă locul său unui alt călător.
- 8. Susan și Beatrice sunt invitate de organizatori în sălile de testare.

C. (12 puncte: 3 puncte pentru răspunsul corect la fiecare din cerințe)

Răspunde, pe foaia de concurs, formulând enunțuri, la fiecare dintre cerințele de mai jos.

- 1. Notează numele facțiunilor din care fac parte organizatorii testului de aptitudini.
- 2. Precizează de câți ani datează cea mai veche amintire a lui Beatrice legată de fratele ei.
- 3. Prezintă importanța apartenenței membrilor comunității la oricare dintre facțiuni.
- 4. Explică motivul pentru care fata se privește curioasă în oglindă.

D. (12 puncte)

Imaginează-ți că ești Beatrice. Tocmai ai primit rezultatul testului și ai ajuns acasă.

Redactează un text, de maximum 20 de rânduri, care să reprezinte o notă de jurnal, în care să îți exprimi gândurile și sentimentele pe care le trăiești în urma acestei experiențe. Data consemnării în jurnal este 29 aprilie 2023.

SUBIECTUL al II-lea

(20 de puncte)

CĂRȚILE FIZICE NU VOR DISPĂREA PREA CURÂND

de Chip Kidd

Împrumut oamenilor cărți, dar desigur, regula este: „Fă asta doar dacă nu te aștepți să o primești înapoi.”

O carte e aproape ca o persoană. Are coloană vertebrală. Are o față. Poate fi chiar prietenul tău. Cărțile înregistrează experiențele umane de bază cum niciun alt lucru nu reușește.

Înainte să existe cărți, civilizațiile antice înregistrau lucrurile prin creștături pe oase sau pietre sau orice altceva. Primele cărți își au originea în Roma antică. Foloseau termenul *codex*, adică două bucăți de lemn care erau coperta, iar paginile dintre ele erau cusute pe o parte pentru a fi ușor de transportat. Trebuiau realizate complet manual, de cei pe care îi cunoaștem sub denumirea de *scribi*. Și sincer vorbind, erau obiecte de lux.

Apoi un tipograf numit Johannes Gutenberg, la mijlocul secolului XV, a creat metoda de a produce cărți în masă: tiparnița modernă. Doar după asta a existat posibilitatea folosirii cărților de către o audiență largă.

Coperțile au început să fie folosite la începutul secolului XIX, și erau numite învelitori împotriva prafului. De obicei aveau reclame pe ele. Oamenii le luau și le aruncau. Doar la trecerea din secolul XIX în secolul XX coperțile au început să aibă identitate proprie, astfel ca cititorii să gândească: „Vreau să citesc asta. Pare interesant.”

Cartea în sine reprezintă progresul tehnologic, dar e și ea o piesă de tehnologie. A oferit o interfață care nu semăna cu nimic din ceea ce oamenii avuseseră vreodată. Și se poate spune că e încă cel mai bun mod de a ajunge la un public.

Cred că cel mai important scop al cărților fizice e să înregistreze existența noastră și să rămână în urmă pe un raft, în librărie, acasă, pentru ca generațiile următoare să înțeleagă trecutul, că oamenii s-au confruntat cu aceleași lucruri cu care se confruntă ei, și e ca un dialog pe care îl porți cu autorul.

Cred că ai o relație mult mai umană cu o carte fizică decât cu una digitală. Oamenii vor să o țină în mână, să dea pagina, să pună un semn de carte. Apoi ai, peste toate, mirosul unei cărți. Cerneala proaspătă sau mirosul hârtiei vechi. Nu ai parte de asta altundeva.

O carte nu poate fi stinsă cu un buton. E o poveste pe care o poți ține în mână și o poți lua cu tine, de aceea cărțile sunt atât de valoroase, și cred că valoarea le va crește odată cu timpul.

Un raft de cărți, sincer, va exista mai mult decât tine, indiferent cine ești.

Traducere din limba engleză de Mirel-Gabriel Alexa, revizuită de Iosif Szenasi,
www.ted.com

A. (8 puncte: 2 puncte pentru fiecare răspuns corect)

Formulează, în enunțuri, răspunsuri la fiecare dintre cerințele de mai jos.

1. Numește o particularitate a codexului, așa cum este evidențiată în text.
2. Precizează numele inventatorului tiparului.
3. Menționează un rol pe care îl avea coperta unei cărți la început.
4. Explică motivul pentru care autorul preferă cartea tipărită.

B. (12 puncte)

Tu ce crezi despre viitorul cărților în format fizic?

Scrie un text de cel mult 20 de rânduri care să reprezinte răspunsul tău motivat la această întrebare.

SUBIECTUL al III-lea

(10 puncte)

(Se vor acorda câte două puncte pentru cerințele 1 și 2, respectiv șase puncte pentru cerința 3.)

Formulează răspunsuri la fiecare dintre cerințele de mai jos, referitoare la textul multimodal dat.

1. Menționează, într-un enunț, sursa textului multimodal dat.
2. Prezintă, în enunț, contextul surprins de caricatura dată.
3. Explică, într-un text de cel mult 10 rânduri, în ce constă poanta caricaturii, valorificând atât desenul, cât și replica băiatului.

